סה: השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

כי קא טרח בהתירא קא טרח. פרש"י דיין נסך לא הוי עד דמטיין לקרקעיתו דזיקי דידהו והא דלא מיתסר העליון בהגאה בנגוף (ד) כרשב"ג לקמן (דף עד.) דאמר יין דיין יאסר כולו חוץ מדמי יין נסך שבו וקי"ל כוותיה ואפ"י היה נאמר יין משלהם כתוך כליהם אין נאסור של מעלה בנגוף ולומר שטורח באיסורי הגאה ולדברי ר"ת דפסק נגוף אינו מיבור לא קשיא מידי ולקמן (דף עב.) בשמעתין דנגוף נאריך בעה"י א"נ מיירי הכא שהריקו כליהם יפה שאינו יין נסך עד שיגע: **פריסדקי.** פר"ח (ה) של חרס כדים ריקים ולשמא יבקעו שניהם כולי האי לא מיישינן: **ואם** היו מבוקעות אסורות. בירושלמי מפרש דמיירי בענבים המחובריס לאשכול אבל אם ניטל העוקץ הוי מבוקעות מפני נקב הנעשה בזנבו: **ה"ג** בסדר המשנה יין נסך שנפל ע"ג ענבים ידיחום והם מותרות ואם היו מבוקעות אסורות ומעשה בביתום בן זונן שהיה מביא גרוגרות כו' זה הכלל כל שבהנאתו כו' כגון חומץ שנפל לגריסים כו' עובד כוכבים שהיה מעביר כו' עכ"ל רבינו שמואל ולפ"ז צריך לפרש (ו) שמקשה בגמרא מעשה לסתור על נפילת יין בענבים קאי דגרוגרות דמו למבוקעות אבל לספרים דגרסי במשנה נפל ע"ג תמרים ותאנים אם יש בהם בטולן טעם אסור ומעשה בביתום כו' (ז) ופריך בגמרא בפשיעות מעשה לסתור דפריך מגרוגרות לתאנים ומשני דיין ע"ג גרוגרות נותן טעמא לפגם וקשה שהיה לו לומר מקורי מתחרא והכי קתני בד"א בתמרים ותאנים לחים אבל בינשות נותן טעם לפגם הוא ומעשה כו' ונספר ר"ת לא הוה גרס ליה: **איתיביה** רבה בר ליואי לרבא. כי האי פירכא פריכה רבה בר ליואי לרבא גבי הביאה אריבא דטבעא בחיטתה בפסחים (דף מ:) דשרייה רבא לזבוני לעובדי כוכבים והדר ביה רבא ל"ל שאחר שני המעשים אלו הקשה לו אך התלמוד קבע פירכא על שניהם כי אין נכון לומר שטעה (רבא) שתי פעמים: **הבגד** שאבד בו כלאים. וא"ת ולישנא ברוכא כדפריך בשילהי תמורה (דף לב.) גבי שער בכור ושער זיר שאבד בבגד ושם היה בטל אי לאו דמוקי לה (ח) בשופרתה שהוא דבר חשוב ולא בטל ותירץ ה"ר (ט) יוסי בר יום טוב דשאני כלאים דכל עיקרן אין אוסרין אלא ע"י עירוב שהרי שניהם היתר (א) לכך אוסר עירובן ולא בטלי וא"ת והרי בשר בחלב דכל אחד לחוד שרי ועירובו אסור ואפ"ה בטל כדאמרינן פ' כל הבשר (חולין דף קח.) טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר אם יש בנותן טעם וכו' ויש לומר דשאני בשר בחלב דגלי קרא בהדיא דבטיל כדאמרינן התם דרך בישול אסרה תורה: **הרי** זה לא יתברנו לעובד כוכבים. דוקא אחד גזרינן שמא יתברנו לישראל וכן לא יעשנו מרדעת לחמור שמא יקרע בגדו ויתפרנו עליו אבל בכלאים ודאי ליכא למיחש מידי כדתנן (בתס' כלאים פ"ט משנה ד') מרדעת החמור ותכריכי המת אין בהן משום כלאים ודוקא בהגעה כגון מרדעת החמור שהוא יושב עליה ובעמת לפי שהוא דרכגן כדאמרינן בפ"ק דביצה (דף יד:) לא יעלה עליך אבל אתה מותר להגיעו אתמיך אבל בהעלאה אסור כדתנן ולא יעלנה על כתיפו אפילו להניח עליה הזבל והעצה צריך נמי ליזהר שלא יהא בשרו נוגע בהם ואע"פ שהעצה נמי גזרו חכמים אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים מתחיתם גזירה שמא תיכרך ימשך על בשרו מ"מ הכא לא גזור: **אבל** עושין אותו תבריבין לשמת מצוה. וה"ה בלא אבד כדתנן בתס' כלאים (פ"ט מ"ד) שהבאתי וא"ת הא איכא לועג לרש כדאמרינן גבי ציצית פ' התכלת (מנחות דף מא.) והיא שעתא ודאי דמיגן להו משום לועג לרש פי' באותה שעה שיקברוהו יטילו בו ציצית משום לועג לרש שנראה שאינו חייב במצות וי"ל דשאני ציצית שהיא שקולה כנגד כל המצות ואיכא לועג טפי ורבי יהודה היה אומר דהיתה דממנחות (דף מא.) אליבא דשמואל דאמיל לטעמייה דאית ליה אין מצות בטילות לעתיד לבא נמצא כשיעמדו הצדיקים בלבושיהם יהיו בלא ציצית ויש כאן עבירה והא דתלי טעמא בלועג לרש לפי שבא ליתן טעם שהעומדים יש להן ולא"כ הן לועגין שאינן חשובין כו' (ט) והוא ז"ל לעשותו ושמואל מוקי הך דהכא כדבבי ר' יוחי (י) דלא שרי אלא לסופרו אבל לקוברו בכלאים אסור מטעם דפרישת ולפ"ז החילוק ביחא שאנו מסירין הציצית מטליתי המתים דקי"ל כרבי יוחנן דפליג אדבי ר' יוחי ושרי אף לקוברו ולטעמייה דאית ליה מצות בטולות ועוד סתר למנהגיו ממס' שמחות (פ' יב) שלוה אבא שאול החירו תכלת מאפילוניו ועל פי ספרים החיצונים אנו נוהגין כמה דברים כגון ויחל משה בלילי תענית ובמגילה (דף לא.) מינין קללות וברכות וכיצו יאמר היה מחלק לרשעים שהיו להם (יא) במיהם דהוו זהירי במצות ציצית כל יומיהן אי לא דמינן ההיא שעתא הוי לעג כלומר לא קיימו אבל האידנא דלא זהירי בציצית כולי האי אדרבה אי דמינן הוי לעג לומר שקיים ולא קיים ואפילו לאותן שקיימו אין להטיל שלא לנייס האחרים כדאמרינן במסכת נדה (דף עא.) בראשונה היו מטבילין (יב)ע"ג נדות מתות והיו מיות מתבישות התקינו שיהו מטבילין הכל(ט): **ולמפינהו** ולזבונינהו לעובדי כוכבים שלא בפני ישראל. ואין לחוש שמא יאכלו העובדי כוכבים וישראל בקערה אחת כל אחד מפתו (כ) (כדאמרינן) (כ)[כדאמרינן] פ' אין מעמידין (דף לה:) (יג) דלא ממירא פת של עובדי כוכבים מדמאי שמותר בתערובות כיון דלא שכיחא לא גזרינן למידי:

מכלל

הוה שפיך להו חמרא לעובדי כוכבים. הוא היה מוכר להם יין ודרך למוכרי חביות של יין ליתן גם החביות לנוקמין והכי אמרינן בהמפקיד (ג"מ מ:) איכא גולפי (ז) ושדריה שהלוקח ומוכרו בחנות משתכר בהן לבד מה שהוא משתכר ביין ורב איקא הוה שפיך להו מגולפי שלקחו ממנו ויהיב בזיקי דידהו: **ומעבר לן.** את מעבר המים: **ויהבו ליה גולפי.** חזרון מיינה בגמרא: **כי קא טרח.** לשפוך: **כדידיה קא טרח.** שהיין אינו נאסר עד שמגיע לקרקעית של זיקי דידהו. זיקי של עור גולפי של חרס. ולקמיה פריך הא קא מעבר להו מעברא דהיינו לאחר שנאסר: **והא רוקח בקיומו.** לאחר שנאסר: **דלא נלטרו זיקי.** שלא יתנקבו העודות שלהם ויצטרכו לגולפי ולא יהבי להו ניהליה: **דמפני בהדייהו.** דאי נמי מצטרו זיקי לא יהיב להו גולפי: **א"נ פריסדקי נקיטי בהדייהו.** כלים ריקים לקבל היין היוצא מן העודות כשהן מתבקעין דלא איכפת להו אי מצטרו זיקי: **דא"ל למכרויא מעיקרא.** רב איקא ריש נהרא הוה וא"ל למכרויא לספן מעיקרא הרי ימים רבים כל עת שיגיעו אנשים הללו העצירם בתוכם: **קיטרי.** קיטרי. סימן הוא מוסר להם ומכירם הספן ומעצירם ואיהו לא טרח מידי: **מתני' ידיסם.** במים ואם היו מבוקעות אסורות: **וכן יין שנפל לאוך החומץ כו'** לא גרס: **גרוגרות.** תאנים יבשים: **כל שבהנאתו כנותן טעם.** שהנאה בטעמו של איסור דהיינו בנותן טעם לשבח אסור (ב). וכל שאין בהנאתו בנותן טעם שהנה בטעמו: **כגון חומץ שנפל לאוך גריסין.** דנותן טעם לפגם הוא מותר: **וכן היו עושין כו'** לא גרסי' במתני': **גמ' מעשה לסתור.** יש אדם שמביא ראיות לסתור את דבריו קתני אם יש בהן בנותן טעם אסורות והדר מני מעשה דגרוגרות והתירום: גרוגרות היין פוגמן: **שאכד בו כלאים.** שתרוג (ג) כלאים מוט אחד ואין מקומו ניכר: **ולא יתברנו לעובד כוכבים.** כדמפרש שמא יחזור וימכור לישראל. וה"נ איכא למיחש שמא יחזור וימכרם לישראל: **תכריכין למת.** דכתיב(ד) במתים חפשי (ה)כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות: **ולמפינהו.** דמו לא זכין להו ישראל מעובד כוכבים דפתן אסורה: **שלא בפני ישראל.** דאי חזי ישראל דעובד כוכבים מזכין ליה לעובד כוכבים הדר זכין ליה אינו מיד עובד כוכבים דסבר פת של היתר היא שישראל אפאה: **ליירייהו.** סדק שבחיטין: **ליירייהו.** לשון מיצטרו זיקי (לעיל ג.):

חמרא

דידהו: **ומעבר לן.** את מעבר המים: **ויהבו ליה גולפי.** חזרון מיינה בגמרא: **כי קא טרח.** לשפוך: **כדידיה קא טרח.** שהיין אינו נאסר עד שמגיע לקרקעית של זיקי דידהו. זיקי של עור גולפי של חרס. ולקמיה פריך הא קא מעבר להו מעברא דהיינו לאחר שנאסר: **והא רוקח בקיומו.** לאחר שנאסר: **דלא נלטרו זיקי.** שלא יתנקבו העודות שלהם ויצטרכו לגולפי ולא יהבי להו ניהליה: **דמפני בהדייהו.** דאי נמי מצטרו זיקי לא יהיב להו גולפי: **א"נ פריסדקי נקיטי בהדייהו.** כלים ריקים לקבל היין היוצא מן העודות כשהן מתבקעין דלא איכפת להו אי מצטרו זיקי: **דא"ל למכרויא מעיקרא.** רב איקא ריש נהרא הוה וא"ל למכרויא לספן מעיקרא הרי ימים רבים כל עת שיגיעו אנשים הללו העצירם בתוכם: **קיטרי.** קיטרי. סימן הוא מוסר להם ומכירם הספן ומעצירם ואיהו לא טרח מידי: **מתני' ידיסם.** במים ואם היו מבוקעות אסורות: **וכן יין שנפל לאוך החומץ כו'** לא גרס: **גרוגרות.** תאנים יבשים: **כל שבהנאתו כנותן טעם.** שהנאה בטעמו של איסור דהיינו בנותן טעם לשבח אסור (ב). וכל שאין בהנאתו בנותן טעם שהנה בטעמו: **כגון חומץ שנפל לאוך גריסין.** דנותן טעם לפגם הוא מותר: **וכן היו עושין כו'** לא גרסי' במתני': **גמ' מעשה לסתור.** יש אדם שמביא ראיות לסתור את דבריו קתני אם יש בהן בנותן טעם אסורות והדר מני מעשה דגרוגרות והתירום: גרוגרות היין פוגמן: **שאכד בו כלאים.** שתרוג (ג) כלאים מוט אחד ואין מקומו ניכר: **ולא יתברנו לעובד כוכבים.** כדמפרש שמא יחזור וימכור לישראל. וה"נ איכא למיחש שמא יחזור וימכרם לישראל: **תכריכין למת.** דכתיב(ד) במתים חפשי (ה)כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות: **ולמפינהו.** דמו לא זכין להו ישראל מעובד כוכבים דפתן אסורה: **שלא בפני ישראל.** דאי חזי ישראל דעובד כוכבים מזכין ליה לעובד כוכבים הדר זכין ליה אינו מיד עובד כוכבים דסבר פת של היתר היא שישראל אפאה: **ליירייהו.** סדק שבחיטין: **ליירייהו.** לשון מיצטרו זיקי (לעיל ג.):

הרי זה לא יתברנו לעובד כוכבים. דוקא אחד גזרינן שמא יתברנו לישראל וכן לא יעשנו מרדעת לחמור שמא יקרע בגדו ויתפרנו עליו אבל בכלאים ודאי ליכא למיחש מידי כדתנן (בתס' כלאים פ"ט משנה ד') מרדעת החמור ותכריכי המת אין בהן משום כלאים ודוקא בהגעה כגון מרדעת החמור שהוא יושב עליה ובעמת לפי שהוא דרכגן כדאמרינן בפ"ק דביצה (דף יד:) לא יעלה עליך אבל אתה מותר להגיעו אתמיך אבל בהעלאה אסור כדתנן ולא יעלנה על כתיפו אפילו להניח עליה הזבל והעצה צריך נמי ליזהר שלא יהא בשרו נוגע בהם ואע"פ שהעצה נמי גזרו חכמים אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים מתחיתם גזירה שמא תיכרך ימשך על בשרו מ"מ הכא לא גזור: **אבל** עושין אותו תבריבין לשמת מצוה. וה"ה בלא אבד כדתנן בתס' כלאים (פ"ט מ"ד) שהבאתי וא"ת הא איכא לועג לרש כדאמרינן גבי ציצית פ' התכלת (מנחות דף מא.) והיא שעתא ודאי דמיגן להו משום לועג לרש פי' באותה שעה שיקברוהו יטילו בו ציצית משום לועג לרש שנראה שאינו חייב במצות וי"ל דשאני ציצית שהיא שקולה כנגד כל המצות ואיכא לועג טפי ורבי יהודה היה אומר דהיתה דממנחות (דף מא.) אליבא דשמואל דאמיל לטעמייה דאית ליה אין מצות בטילות לעתיד לבא נמצא כשיעמדו הצדיקים בלבושיהם יהיו בלא ציצית ויש כאן עבירה והא דתלי טעמא בלועג לרש לפי שבא ליתן טעם שהעומדים יש להן ולא"כ הן לועגין שאינן חשובין כו' (ט) והוא ז"ל לעשותו ושמואל מוקי הך דהכא כדבבי ר' יוחי (י) דלא שרי אלא לסופרו אבל לקוברו בכלאים אסור מטעם דפרישת ולפ"ז החילוק ביחא שאנו מסירין הציצית מטליתי המתים דקי"ל כרבי יוחנן דפליג אדבי ר' יוחי ושרי אף לקוברו ולטעמייה דאית ליה מצות בטולות ועוד סתר למנהגיו ממס' שמחות (פ' יב) שלוה אבא שאול החירו תכלת מאפילוניו ועל פי ספרים החיצונים אנו נוהגין כמה דברים כגון ויחל משה בלילי תענית ובמגילה (דף לא.) מינין קללות וברכות וכיצו יאמר היה מחלק לרשעים שהיו להם (יא) במיהם דהוו זהירי במצות ציצית כל יומיהן אי לא דמינן ההיא שעתא הוי לעג כלומר לא קיימו אבל האידנא דלא זהירי בציצית כולי האי אדרבה אי דמינן הוי לעג לומר שקיים ולא קיים ואפילו לאותן שקיימו אין להטיל שלא לנייס האחרים כדאמרינן במסכת נדה (דף עא.) בראשונה היו מטבילין (יב)ע"ג נדות מתות והיו מיות מתבישות התקינו שיהו מטבילין הכל(ט): **ולמפינהו** ולזבונינהו לעובדי כוכבים שלא בפני ישראל. ואין לחוש שמא יאכלו העובדי כוכבים וישראל בקערה אחת כל אחד מפתו (כ) (כדאמרינן) (כ)[כדאמרינן] פ' אין מעמידין (דף לה:) (יג) דלא ממירא פת של עובדי כוכבים מדמאי שמותר בתערובות כיון דלא שכיחא לא גזרינן למידי:

מכלל

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה לב סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קלד סעיף מ:

מז ב מיי' שם הלכ' לג וגרס כנר' התוס' טוש"ע שם סעיף ט:

מח ג ד טוש"ע שם סעיף יב:

מט ה מיי' שם הלכ' לג טוש"ע שם סעיף ט:

נ ו מיי' פ"ט מהל' כלאים הלכ' ט סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' שח סעיף מ:

נא ז ח מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה לד ועיין בהגהות סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קלד סעיף יא:

מוסף רש"י

בגד שאבד בו כלאים. שנאנס ביכר מוט של כלאים ואינו ניכר (פסחים מ:) שאם היה מכיר מוט הלאחר בגנד הספתן נוטלו ונכר (נדה סא:). לא יתברנו לעובד כוכבים. דאתמר העכו"ם ומוצן ליה לישראל (שם) דהואיל ואין כלאים שני מיכרים אחי מטוניה הלי נכרי לישראל ונכיש לה ישראל ולא אדעתיה (פסחים מ:). ולא יעשהו מרדעת לחמור. דילמא הדר שקיל ליה מהתם תופרי כאחד מנגדיו (שם). תכריכין למת. דמהתם תו לא שקיל ליה. דבגדי המת אסורין בהגאה דמת אין מצות נוהגות בו, דכתיב במתים חפשי, כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות (פסחים מ:).

מסורת הש"ס

(א) (וגפלה. יעב"ן), (ב) [לעיל ל. וש"ן], (ג) נדה סא: פסחים מ:, (ד) [ע' תוס' חולין לא. סד"ה וכמלא], (ה) יומכרנו. יעב"ן, (ו) (כפסחים וכנדה ליתא מלוכן), (ז) [בגמרא סב ליתא ומגריא], (ח) [מהלים פתן], (ט) [שבת ל.], (י) [ל"ל כלישנא], (כ) נ"ל להסך הדברים והוא ליתא יכול לעשות ואח"כ וא"כ הן לוגנין וכו', (ל) [נדה סא:], (מ) נ' מהכ"ם כלים ע"ג וכו', (נ) [וע"ש תוס' פסחים מ: ד"ה אבל ותוס' ר"ת ותוס' ר"ש יח, ד"ה למתר ותוס' ר"ש עב. ד"ה פסקין], (ס) נ' רש"ל, (ע) [ע' תוס' שם ד"ה מכלל],

הגהות הב"ח

(א) נב' ולא יעשהו מרדעת: (ב) ש"ל ד"ה כל שבהנאתו וכו' אסור הס"ד ואח"כ מ"ה וכל שאין וכו' טעם שאינו בהנה בטעמו כגון כל"ל והד"ש: (ג) ד"ה שאבד וכו' שתרוג בו כלאים: (ד) תוס' ד"ה כי קא וכו' ולא דלא מיתסר העליון בהגאה נגוף ואפי' היה נאסר יכו' בקיטורי הגאה דס"ל כרשב"ג דאמר יין וכו' וקי"ל כוותיה ולדברי ר"ת דפסק: (ה) ד"ה פרסדקי פר"ח כדים ריקים של חרס ולשמא יבקעו: (ו) ד"ה ה"ג בסדר וכו' צריך לפרש דהא שתקשה וכו' יין בענבים קאי. נ"ב ולפי זה למאי דתמני' מני אין מיוקן כיון לאים ליבשים אלא בתאנים לחים נר"ל הוא: (ז) בא"ד פריך כגמרא וכו' ומשני דיין ע"ג גרוגרות יבשים נותן טעמא לפגם הוא וקשה: (ח) ד"ה בכגד וכו' ומיכן ה"ר יוסף בר יום טוב וכו' אם יש בה בטולן: (ט) ד"ה אבל וכו' שאינן חשובין כו' האי יהוא אינו וכו' אלא לסופרו בכלאים אבל וכו' ולטעמיה אזיל דאית ליה מצות בטולות ל"ל ועוד סתר: (י) בא"ד שהיו להם ציצית בחייהם דהוי: (כ) ד"ה ולמפינהו וכו' בדאמרינן פרק ר' ישמעאל דלא ממירא וכו' דכיון דלא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה הבגד שאבד בו כלאים וכו' לכך אוסר שיהנון ולא בטלי. נ"ב אבל התוס' מחולין לא ס"ה בקדיה וכמלא וכו' הבלו דמן הדין בתמת בטל וכן מומרת דתקנתא דרבנן הוא:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com